



## Perspektiv Bibelskole - Seminar 2 – De ti bud

Bibelskoleseminar onsdag den 18.maj kl.19.30 i Højnæskirken.

### De ti bud – et opsummerende grundlag for hele Bibelens etiske lære.

#### Indledning

"Jeg er den jeg er" sådan beskriver Gud sit personlige navn, "Jahve". Dermed definerer han sin identitet og giver grundlaget for hvordan alt, som han har skabt, får eksistens og mening. Gud, som "er", har skabt universet, han opretholder det og styrer det i overensstemmelse med hvem han "er". Alt liv der leves i tilværelsen, skal leve i overensstemmelse med ham, som "er den han er", hvis det skal fortsætte med at eksistere. Han har givet de ti bud, beskrevet i 2 Mos 20 og 5 Mos 5, som en opsummering af hvordan han vil have at menneskelivet skal leves. Dette seminar søger at belyse hvordan Guds karakter, kommer til udtryk i de ti bud. Dernæst vil vi se på hvordan de ti buds opsummerende åbenbaring, styrer Bibelens etiske lære. Til sidst konkluderes der, hvad dette betyder for hvordan du og jeg skal leve.

#### De ti bud

I de ti bud åbenbarer Guds sit væsens karakter. Han viser sig at være højt ophøjet men alligevel nærværende og personlig. Han viser sig også at være helt igennem god, kærlig, moralsk ren og retfærdig. Igennem disse bud byder han mennesker at følge hans bud og ligne ham.

#### De ti buds indhold kan opsummeres på følgende måde:

1. Gud er helt enestående. Der findes ikke andre guder og man må ikke søge at skabe andre guder.
2. Du må ikke lave afguder. Gud er hellig og helt adskilt fra den materielle verden, som han har skabt. Du må ikke prøve at lave en udformning af Gud, da dette vil altid begrænse og misrepræsentere hvem han virkelig er. Du må heller ikke udforme eller tilbede andre selvopfundne afguder.
3. Du skal bevare Guds navn helt specielt. Guds navn repræsenterer hans egen person, hans identitet og karakter og du må ikke miskreditere ham igennem vanærende ord, holdninger og livsførelse.
4. Du skal holde Sabbatten. Den repræsenterer Guds ejendomsret over skabningen. Du skal følge hans skaberorden og bruge hviledagen til at anerkende, nyde og dyrke ham.
5. Ær dine forældre. De er udtryk for den autoritetsorden, som Gud har skabt i tilværelsen og du skal underlægge, værdsætte og ære alle som Gud har givet myndighed her i livet.
6. Du må ikke myrde. Du må ikke skade andre, men du skal i stedet værne om menneskelivet.
7. Du må ikke bryde et ægteskab. Du skal i stedet værne og støtte op omkring al familieliv.
8. Du må ikke stjæle. Du skal i stedet respektere, beskytte og passe på andres ejendom.
9. Du må ikke lyve. Du skal i stedet tale sandt og leve et liv der er ægte og sandfærdigt.
10. Du må ikke begære. Du skal i stedet glæde dig over andres vilkår i livet og respektere deres ret til at nyde og få gavn af det de har fået.

Gud elsker det rene, retfærdige og gode liv og vil at du og jeg, det enkelte menneske, gør det samme.

De ti bud viser at Gud bestemmer over hele menneskelivet - det åndelige såvel som det timelige, menneskets ydre handlinger såvel som dets indre tanker og holdninger. Gud har ret til at bestemme over hele sin skabnings liv og giver derfor mennesket både påbud og forbud. Gud afskyr levemåder, der misrepræsenterer og ødelægger det gode liv, som han har skabt. Fordi Gud er Gud, vil han holde hvert eneste menneske til ansvar for hvordan de lever deres liv og dømme

dem i forhold til hans hellige standarder. Til sidst vil han også udrydde alle kræfter, der nedbryder det gode liv i hans tilværelse.

De ti bud er fortrinsvis udtrykt som negative forbud, fordi de derved tydeliggøre Guds klare grænser for hvad der er uacceptabelt, men både jøderne og Jesus forstod og lærte at de ti bud også skal tolkes og anvendes positivt<sup>1</sup>. De første fire bud, har deres fokus på forholdet til Gud og skal følges ved at elske Gud af hele vores ånd, sjæl, sind og styrke. De næste seks bud, der fokuserer på vores forhold til andre mennesker skal følges ved at elske vores næste som os selv. Gør vi det, vil vi opfylde Guds lov.

<sup>1</sup> Mat 22:34-40; Mk 12:28-34; Lk 10:25-28.

De ti bud opsummerer Guds moralske lære til hvert enkelt menneske – der er tale om et jeg, du forhold: "DU skal". Buddene er Guds klare instruktioner om hvordan mennesker skal leve deres liv. Bydeformen understreger at de skal efterfølges og at de altid er gældende. De er evige, fordi de forklarer hvordan Gud er som person og hvordan han vil at vi skal leve sammen med ham i al evighed.

Formen på de ti bud, ligner meget de traktater som storkonger i datidens Mellemøsten brugte overfor de folkegrupper de herskede over. Forholdet imellem dem blev bestemt og defineret af storkongens klare betingelser og hvert folk der var ham underlagt, blev krævet at skulle anerkende pagten og følge dets betingelserne. Kun derved kunne de nyde godt af storkongens beskyttelse og styre. Bibelen understreger at Gud tager sin traktat eller pagt meget alvorligt, og viser det ved, at han selv udtalte de ti bud til Israel fra Sinajs bjerg og at han selv nedskrev ordene på stentavlerne, som han gav til Moses. Derudover befalede han, at tavlerne skulle opbevares i pagtens ark i tabernaklets allerhelligste rum<sup>2</sup>.

De ti bud gentages til fulde to gange i Mosebøgerne og i de næste fire afsnit vil det vises, hvordan dets morallære har haft indflydelse på hele den Bibelske etiske åbenbaring.

## **Bibelens etiske lære før Sinai og de ti bud**

Bibelens etiske lære begynder ikke med de ti bud, men med skabelsen af mennesket. Her ser vi at Gud giver både påbud og forbud. Han påbyder mennesket at opfylde og styre jorden, og han forbyder dem at spise af kundskabens træ<sup>3</sup>. Disse krav fra Gud understreger at mennesket er skabt som et moralsk væsen og at det er Gud, der definerer hvad der er "godt" og "ondt" i livet. Guds lov er også bekræftet igennem Guds ordning af skaberværket<sup>4</sup> og efter syndefaldet oplever menneskene konsekvenserne af deres ulydighed overfor Gud<sup>5</sup>. Udover at tilkendegive sin vilje i klare ord, har Gud, ved at skabe mennesket i sit billede også nedlagt en samvittighedsstemme i mennesket, hvis formål, er at bekræfte hans vilje<sup>6</sup>. Derfor selvom Loven først blev formuleret skriftligt ved Sinaj, har Gud helt fra begyndelsen villet at guds frygt og næstekærlighed, skulle styre menneskers etiske valg og handlinger. Hele Moseloven loven med de ti bud reflekterede disse grundlæggende skabernormer og beskrev dem i mangfoldige livsvinkler for Israel.

## **Bibelens etiske lære i Gammel Testamente (GT) efter Sinai**

Bibelens etiske lære beskrevet i Moseloven, styrede Israels livsførelse i tre hovedområder, i civil ret, i religiøse ceremonier og i personlig moral. Jøderne har senere kodificerede Moselovens bud til at være 613 paragraffer, hvoraf 248 er påbud og 365 er forbud. De civilretsmæssige love er forbeholdt Israel som en teokratisk nation, styret af Gud, men deres visdom og humane principper har oplyst og inspireret civil lovgivning og styre over hele verden. De ceremonielle rituelle love, er fortrinsvis symbolske profetiske beskrivelser af Jesu person og værk, og derved er de blevet opfyldt og omformuleret i den Nye Pagt, som han indførte.

Det er derfor kun de moralske love, der stadig fortsætter som retningsgivende for Guds folk igennem alle tider, fordi vi altid er kaldet til at ligne Gud.

Igennem GT historiske bøger kommer Moselovens moral til udtryk igennem beretninger om de livsvalg både den enkelte og nationen som helhed foretog. Hvis disse valg var gode, førte det til Guds velsignelse, hvis de var onde førte det til Guds straffedomme, helt i overensstemmelse med Mosebøgernes klare advarsler<sup>7</sup>.

I GT visdomslitteratur (specielt i Salmerne, Ordsprogene) bliver Moselovens retningsgivende lære hyldet, som højdepunktet på vis og glædesfuld livsførelse<sup>8</sup>, men denne litteratur reflektere også over de situationer når forventede konsekvenser om velsignelser og forbandelser syntes at være sløret eller slet ikke indtræffer (specielt set i Job, Prædikeren og i nogle Salmer)<sup>9</sup>. Denne sidste spænding om uret i verden, løses kun i NT lære om, at den endelige retfærdige løn og straf først kommer til at ske ved Guds afsluttende indgriben ved dagens ende.

I GT profetisk litteratur bliver Moselovens moralske standarder anvendt til at holde Israel ansvarlig overfor Gud og til at kalde folket til reformation i tro og livsførelse. Profeterne understregede igen og igen at en ydre opfyldelse af religiøse ritualer aldrig kunne erstatte den indre hengivelse til Gud, eller integritet i personens moralske liv<sup>10</sup>.

<sup>2</sup> 2 Mos 20:1-17; 25:16; 31:18; 5Mos 4:12-13; 9:10. <sup>3</sup> 1Mos 1:28; 2:16-17. <sup>4</sup> 1Mos 1:31. <sup>5</sup> 1Mos 3:14-24. <sup>6</sup> Rom.2:15, <sup>7</sup> 3 Mos 26; 5 Mos kap 27-30. <sup>8</sup> Sl 19:8-12; 93:5; 119:14, 24, 47, 93, 103, 111, 140, 165. <sup>9</sup> Sl 73; Sl 88; Præd.2:14-15. <sup>10</sup> Es 58:1-12; Jer.23 Dn 9:8-19; Mik 6:8.

## **Bibelens etiske lære defineret af Jesus**

Jesus tilkendegav at hans etiske lære udsprang og fulgte Moseloven<sup>11</sup> samt at det var ham, der var lovens sande tolker<sup>12</sup>. Ligesom profeterne, understregede han, at menneskets indre holdninger var ligeså vigtige for Gud som dets ydre handlinger, men understregede også, at det var Lovens ånd, ikke dets bogstav, der skulle styre Lovens tolkning<sup>13</sup>. Jesu autoritative lære tilsidesatte hans samtids fejltolkning af Lovens moralske krav og afslørede samtidig de religiøse lærers hykleriske livsførelse. Dette førte ham på kollisionskurs med dem og deres hadefulde opposition imod ham, kulminerede i deres beslutning om at få ham dræbt. Jesu budskab til hans samtid var ikke til at misforstå - ingen mennesker, heller ikke de mest gudfrygtige levede op til Loven, og uden at erkende dette og komme til ham, havde mennesker ingen mulighed for at finde tilgivelse og retfærdiggørelse hos Gud<sup>14</sup>.

Selv levede Jesus helt op til Lovens krav og dens ånd og skabte dermed forudsætningen for at indføre Guds Nye pagt<sup>15</sup>. Igennem hans stedfortrædende offer blev Loven opfyldt, fordi Jesus derved betalte Guds straf på synderens vegne. Igennem hans opstandelses liv udløste Jesus Helligåndens kraft, der alene gør det muligt at leve et gudvelbehageligt liv, personlig styret af Jesus selv<sup>16</sup>. Der slækkes ikke det mindste på Guds lovs rene, retfærdige krav, men midlet til dens opfyldelse sker igennem et levende, hengivent forhold til Jesus<sup>17</sup>.

## **Bibelens etiske lære beskrevet i resten af det Nye Testamente (NT)**

På baggrund af Jesu virke og lære fortsatte apostlene med at formulere den kristne etiske lære. Deres grundlag var fortsat de moralske krav baseret på de ti bud, som alle er citeret og påbudt i det NT, på nær at sabbatten ikke længere skal holdes på en speciel dag. NT moralske kald formuleres både som forbud mod at gøre det onde såvel som aktiv kærlighed til at elske Gud og næsten<sup>18</sup>. Det er dog ikke ved at følge disse krav at mennesker kan opfylde Guds lov. Loven er god og den åbenbarer Guds hellige vilje<sup>19</sup>, men den kan hverken tilgive eller forvandle syndere<sup>20</sup>. I stedet afslører og fordømmer Loven synderen<sup>21</sup>, men derved opmuntrer den også synderen til at søge Kristus som den nådige Frelser<sup>22</sup>. Denne teologiske nådes tilgang til Loven, er ikke noget nyt, GT lærer det samme. Dette ses tydeligt ved at Gud først understreger at han er Israels frelser, før han går videre og giver dem de ti bud<sup>23</sup>. Derved understreges det, at Gud

frelder syndere inden han kræver forvandling i deres liv. Guds frelse gør synderen retfærdig i hans øjne og den bliver alene udløst igennem et personligt tillidsforhold til ham.

Man kan ikke fortjene sig til Guds nåde og tilgivelse, men alene få det gratis som gave, ved at begynde et personligt forhold til ham<sup>24</sup>. Ligesom Jesus understregede apostlene to vigtige forhold. Den eneste måde syndere kan få tilgivelse fra lovens fordømmelse, er at lade Jesus Kristus betale Guds straf på deres vegne<sup>25</sup>. Den eneste måde mennesker kan begynde at leve efter Guds hellige krav er at blive født og drevet af Helligånden<sup>26</sup>. Dette liv i Helligånden udløses, igennem det personlige trosforhold til Jesus Kristus<sup>27</sup>. Ånden skaber trangen i den kristne til at kæmpe imod sin svage menneskenatur med dens lyst til at synde<sup>28</sup> og til at hengive sig til Gud og elske og opbygge sin næste<sup>29</sup>. Kristne er frigjort fra Moseloven, men er dermed ikke blevet lovløse, fordi de er blevet kaldet og udrustet af Helligånden til at leve efter Kristi lov<sup>30</sup>.

### **Bibelens etiske lære, opsummeret i de ti bud og betydningen for dig og mig**

De ti buds moralske krav vil altid være gældende, fordi de reflekterer Guds egen hellige karakter, noget som aldrig forandres. Gud vil til stadighed have at vi, som er hans folk, skal ligne ham: "I skal være hellige, for jeg er hellig"<sup>31</sup>. Dette muliggøres kun igennem et levende kærlighedsforhold til Jesus Kristus, et forhold, der er skabt og drevet af Helligånden<sup>32</sup>.

<sup>11</sup> Mt 5:17-20. <sup>12</sup> Mt 5:21-22, 27-28, 31-32, 33-34, 38-39, 43-44. <sup>13</sup> Mt 23:23; Mk 2:27-28; Joh 8:1-11. <sup>14</sup> Mt 19:16-26; Lk 7: 36-49; 18:9-14; Joh 8:31-49. <sup>15</sup> Joh 1:14; 8:29; Heb 4:15; Lk 22:17-20; Jer 31:31-34. <sup>16</sup> Mk 10:45; Joh 15:1-8; 16:7-15. <sup>17</sup> Joh 1:12; 7:37-39; <sup>18</sup> Joh 14:15-16, 21, 23-24; Rom 13:8-10; Gal 5:14. <sup>19</sup> Rom 7:12; Jak 2:8-13. <sup>20</sup> Rom 7:7-11; 8:3. <sup>21</sup> Rom 3:20. <sup>22</sup> Rom 7:21-25. <sup>23</sup> 2 Mos 20:1; 5 Mos 5:6. <sup>24</sup> 1 Mos 15:5-6; Gal 3:5-9; Ef. 2:8-9. <sup>25</sup> Rom 3:21-26; ; 5:6-11; Gal 3:10-14. <sup>26</sup> Joh 3:5-8; Rom 8:1-4, 9; Gal 5:18; Ef 2:10; Heb 13:20-21. <sup>27</sup> 1 Joh 2:3-6; 5:1-5. <sup>28</sup> Rom 6:19-23; 8:4-8; Gal 5:16-21. <sup>29</sup> Rom.12:1-2; 14:12-19; Gal 5:14; 22-26. <sup>30</sup> 1 Kor 9:21; Gal 6:2; Fil 2:12. <sup>31</sup> 1Pet 1:13-16. <sup>32</sup> Gal 5:18, 25.

### **Litteratur**

J. A. Motyer (1989). *Biblical concept of law + Civil law and justice*. Evangelical Dictionary of Theology, Baker. Kaiser *Decalogue*. K. Runia *Law in New and Old Testaments* (1978) Bakers Dictionary of Ethics. Don Carson (2000). *The God who is there, the God who legislates* (4). The Gospel Coalition MP3.

### **Sven Straarup**